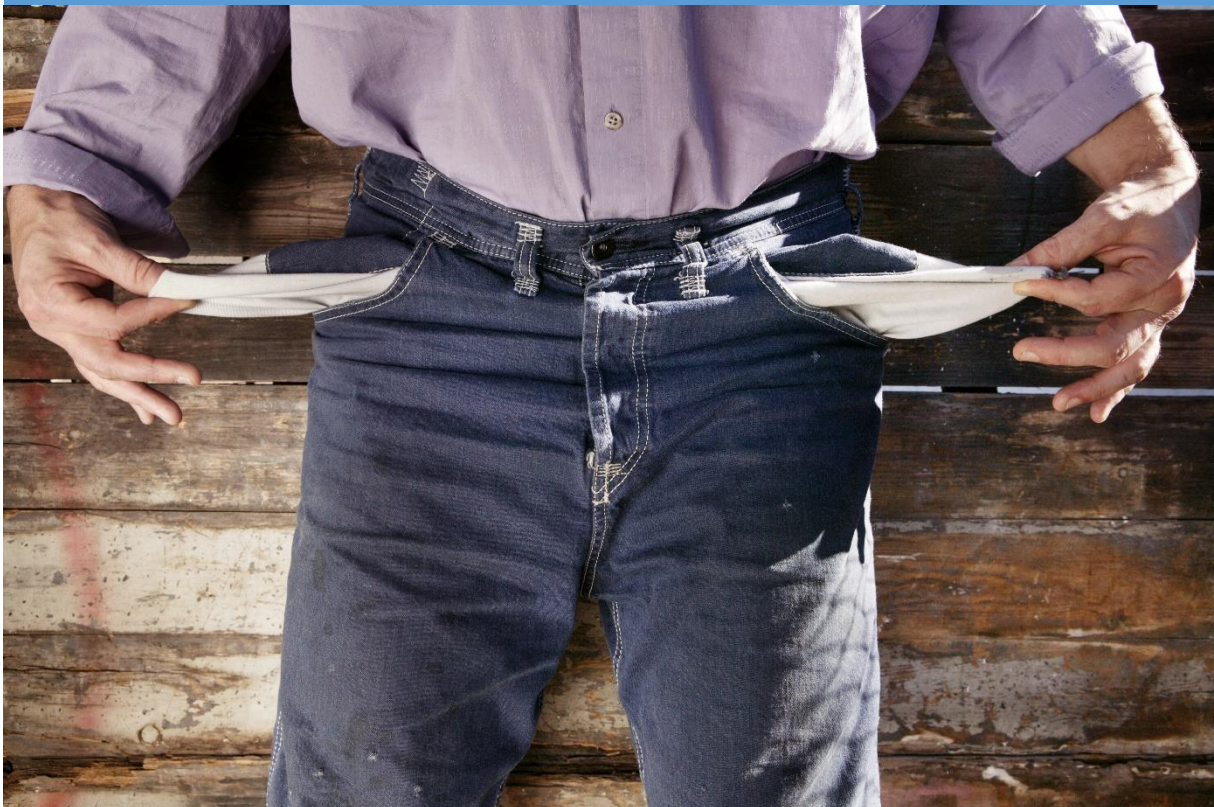

FYLKESMANNEN I
MØRE OG ROMSDAL

Gjeldsbøra i kommunane Møre og Romsdal

Høg gjeld = færre teneste?

For å yte gode tenester til innbyggerane treng kommunane gode barnehage- og skulebygg, vegar, gode infrastrukturar for vassforsyning, avløp og renovasjon. I tillegg bidrar kanskje kommunen med bygg og anlegg til kultur, idrett og andre ideelle føremål. Alt dette treng si finansiering. Gjennom mange rapportar er det vist at den kommunale lånegjelda har blitt større, og at lånegjelda stig raskare enn inntektene til kommunane. Er det slik at kommunane har lånt over pipa på rådhuset?

Tematikken er aktuell for kommunane i Møre og Romsdal. Fylkesmannen sin årlege rapport om «Utviklinga i kommuneøkonomien» peikar på at lånegjelda til kommunane stig og er på eit høgare nivå enn landsgjennomsnittet. Kommunane i Møre og Romsdal investerer samla sett meir enn landsgjennomsnittet, lånefinansierer ein litt større del av investeringane og nyttar litt lenger tid på å betale ned låna. Slik akkumulerer lånegjelda seg. Statistikkrapportar frå 1990-talet viser det same bilete med høgare lånegjeld enn landsgjennomsnittet.

Men kvifor er det slik at kommunane i Møre og Romsdal har høgare gjeld enn landsgjennomsnittet? Investerer kommunane her i fylket i gode, framtidretta bygg med låge forvaltnings-, drifts- og vedlikehaldsutgifter som gjer at auka finanskostnader kan motreknast mot lågare utgifter til drift og vedlikehald? Eller er dette symptom på at kommunane ikkje har råd til å betale ned meir gjeld og ikkje har råd til eigenfinansiering av investeringane? Eller eig kommunane her fleire bygg og anlegg som genererer inntekter i form av brukarbetalingar eller leigeinntekter? Eller er det fleire kommunale barnehagar som kommunane sjølv eig i staden for private? Har kommunane nytta seg av statlege rentekompensasjonsordningar? Og har kommunen verdiar som veg opp for ei litt høgare lånegjeld?

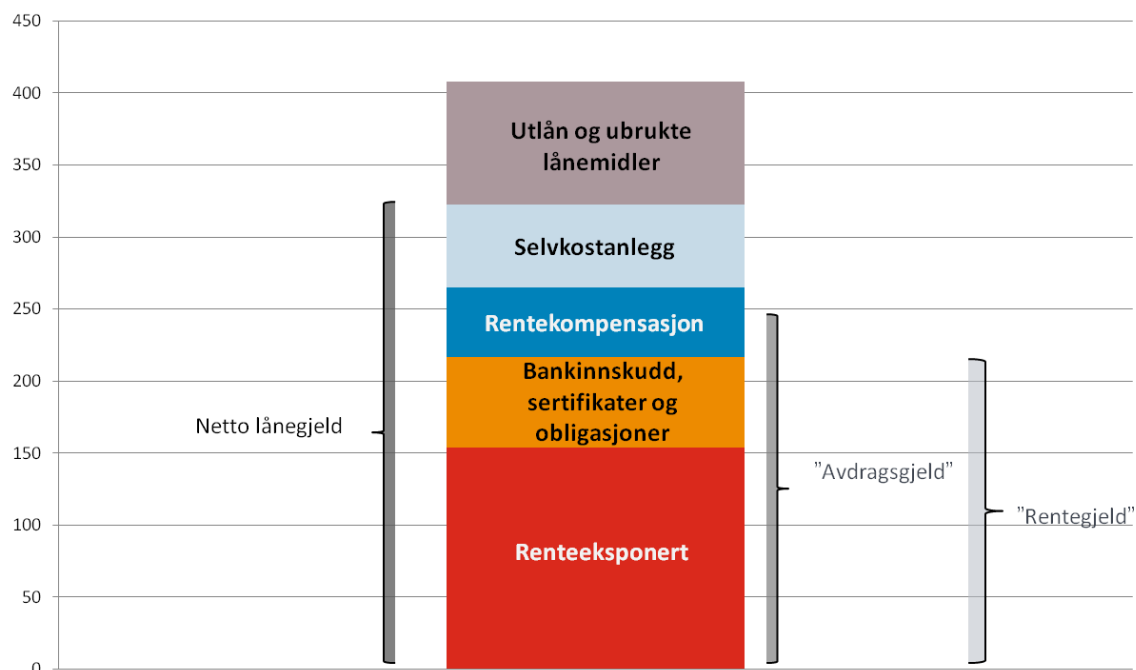
Bilete blir meir nyansert jo lenger inn i tematikken ein kjem. Ein av dei siste rapportane om kommunane si lånegjeld er utført av Riksrevisjonen. Riksrevisjonen legg til grunn at informasjon til avgjerdstakarane i kommunane er eit sentralt element for å halde oversikt, kontroll og styring med finansane i kommunen.

Gjennom rapporten her ønskjer vi å analysere og nyansere korleis gjeldsoppbygginga for kommunane i Møre og Romsdal er, og korleis kommunane i Møre og Romsdal står i høve til kommunar i andre delar av landet. Sentralt i rapporten her er den renteberande lånegjelda. Det er den delen av lånegjelda som vil tynge kommunekassa ved auka rente. Om finanskostnadene stig, vil det kanskje bety kutt tenestene til innbyggerane eller eigedomsskatt. Rapporten tar ikkje sikte på å forklare årsakene til lånegjelda, men vi vonar at rapporten kan bidra til grunnlaget kommunane gjerne sine avgjerder frå. Døme på vurderingar kommunane kan sjå på i lys av rapporten er kva for konsekvensar raske rentehevingar vil bety for tenesteproduksjonen til kommunen på kort og lang sikt og i kva grad rentebindingar bidrar til stabilitet for finansutgiftene.

Rapporten byggjer i hovudsak på tal frå Kostra (Kommune-Stat-Rapporteringa) frå 2013, med tal for kommunen som konsern. I somme høve er tal henta frå andre databaser. Somme av figurane er utarbeida av Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Lånegjeld

1.1 – Dekomponering av lånegjeld

1.2 – Matematisk formel for utrekning av netto renteeksponert lånegjeld

Langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktelser

(hentet fra KOSTRA, grunnlagsdata til faktaark "A1. Konsern - Finansielle nøkkeltall. .... - nivå 3")

- Utlån og ubrukte lånemidler

= Netto lånegjeld

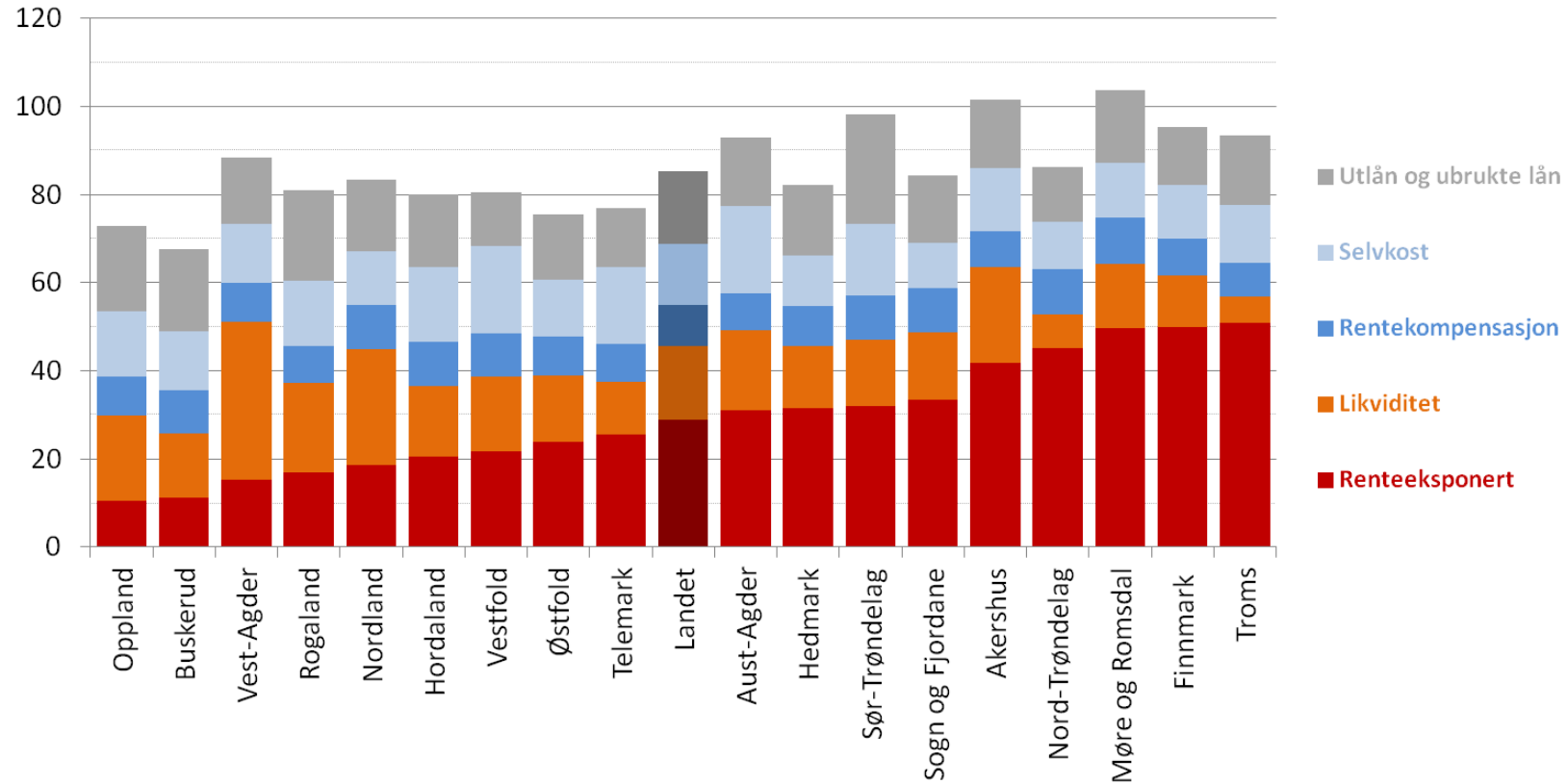
(hentet fra KOSTRA, grunnlagsdata til faktaark "A1. Konsern - Finansielle nøkkeltall. .... - nivå 3")

- Selvkostanlegg
(= kalkulerte rentekostnader fra KOSTRA-skjema 23 for VAR-sektoren dividert med kalkylerenten for 2013, som var på 2,63 %)
- Beregningsgrunnlag for rentekompensasjonsordningene
(tall mottatt fra Husbanken for ordningene for skole/svømmeanlegg, kirke og omsorgsboliger)
- Bank, sertifikater og obligasjoner fratrukket ubrukte lånemidler og kassekreditt
(dvs. den delen av kommunens rentebærende likviditet som ikke er lånefinansiert. Tall hentet fra KOSTRA, "Økonomisk oversikt, balanse, konsern")

= Netto renteeksponering

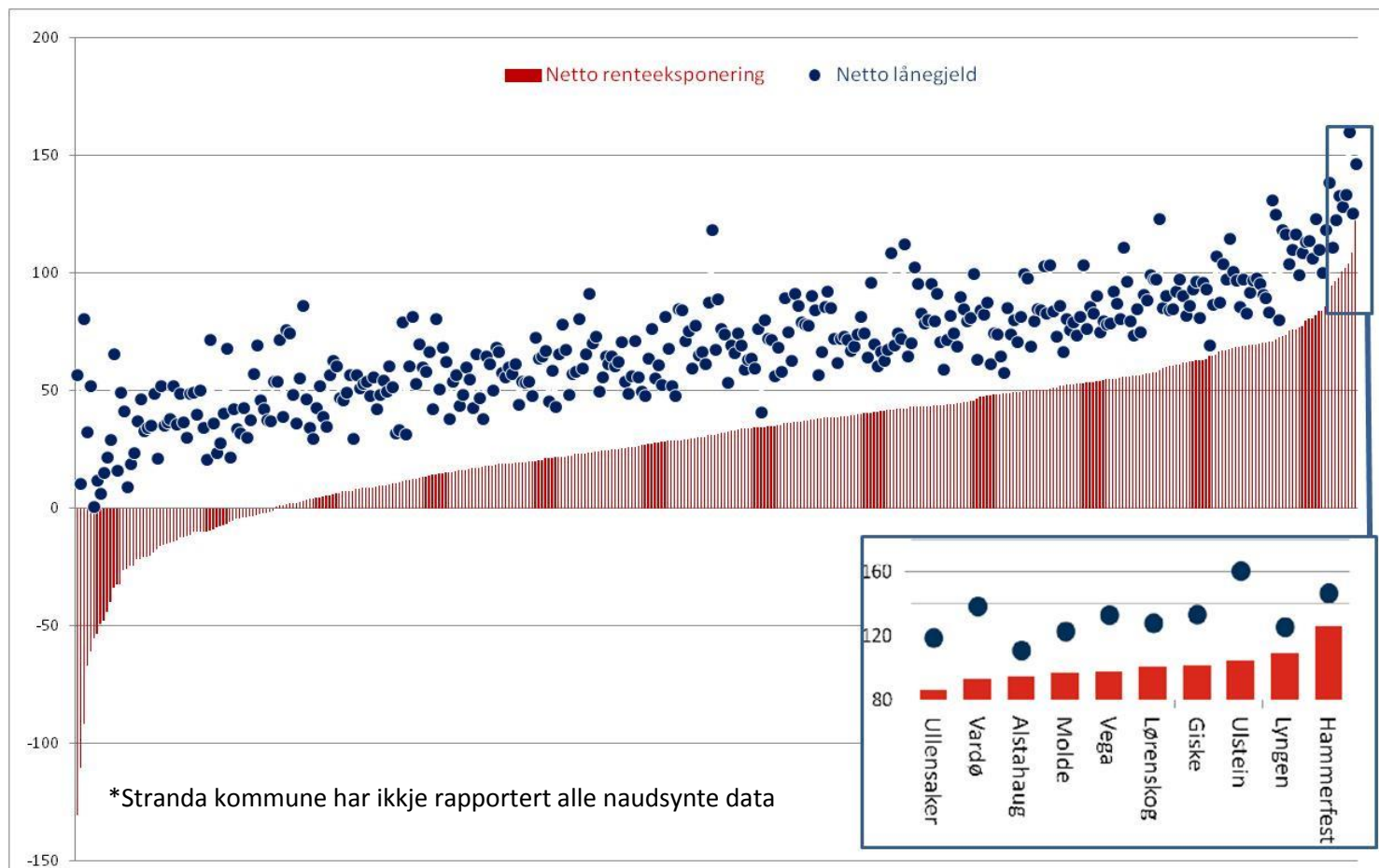
1.3 – Langsiktig gjeld ekskludert pensjonsforpliktingar for kommunane i fylka samla, i pst av brutto driftsinntekter

Figuren viser langsiktig gjeld ekskludert pensjonsforpliktingar for kommunane i fylka samla. Langsiktig gjeld er dekomponert på utlån og unyttede lånemidlar, sjølvkost, gjeld knytt til rentekompensasjonsordningar, likviditet og renteeksponert. Stolpane er sortert etter kor stor del av brutto driftsinntekter den renteeksponerte gjelda utgjør, frå minst til størst.

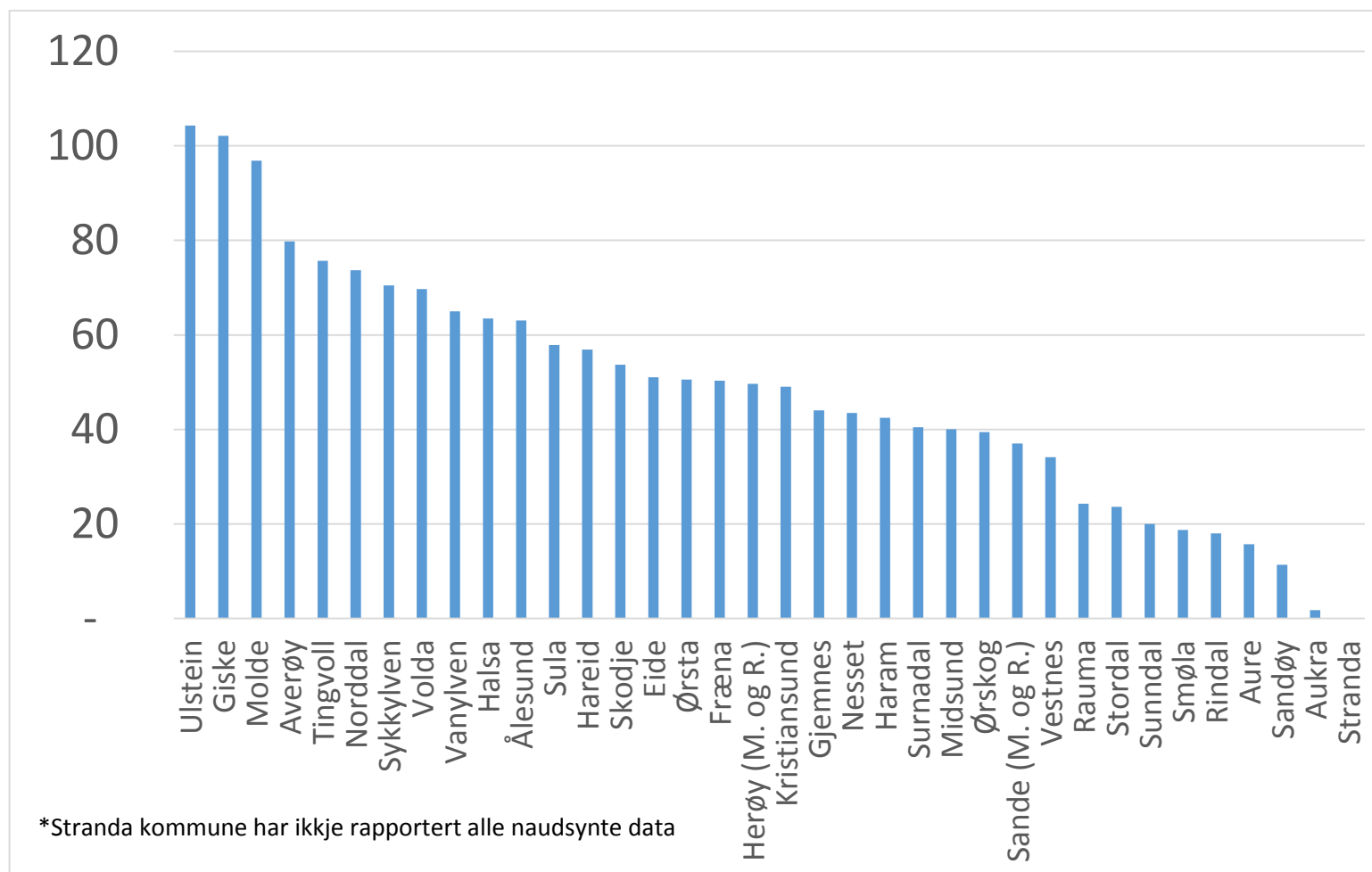
Kommunane i Møre og Romsdal har den tredje høgaste renteeksponerte lånegjelda, målt i pst av brutto driftsinntekter. Kommunane i Finnmark og Troms har ein liten del høgare eksponert lånegjeld. Kommunane i Oppland lågast renteeksponert gjeld.

1.4 – Oversikt netto renteesponering og netto lånegjeld

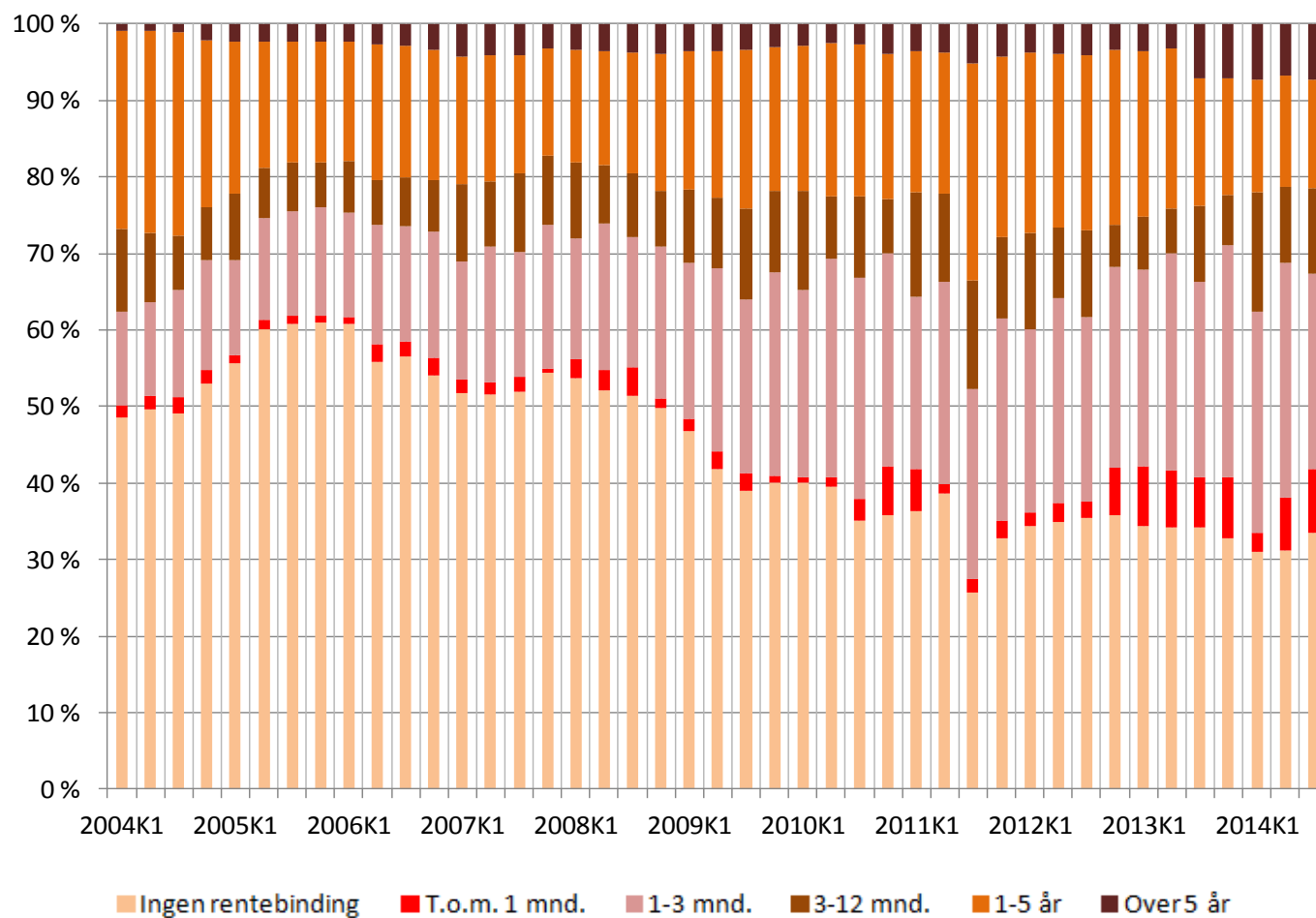
Figuren viser både renteesponert lånegjeld og netto lånegjeld i pst av brutto driftsinntekter, sortert etter renteesponert lånegjeld. Figuren viser at det kan vere stor skilnad mellom netto lånegjeld og netto renteesponert lånegjeld. Av dei ti kommunane som har høgast renteesponert lånegjeld er fire av kommunane i Møre og Romsdal. I tillegg har ikkje Stranda kommune rapportert alle naudsynte data for å vere med i oversikta.

1.5 – Renteeksponert gjeld for kommunane i Møre og Romsdal

Figuren viser netto renteberande gjeld i pst av brutto driftsinntekter for kommunane i Møre og Romsdal. Av figuren går det fram at det er stor skilnad kommunane imellom.

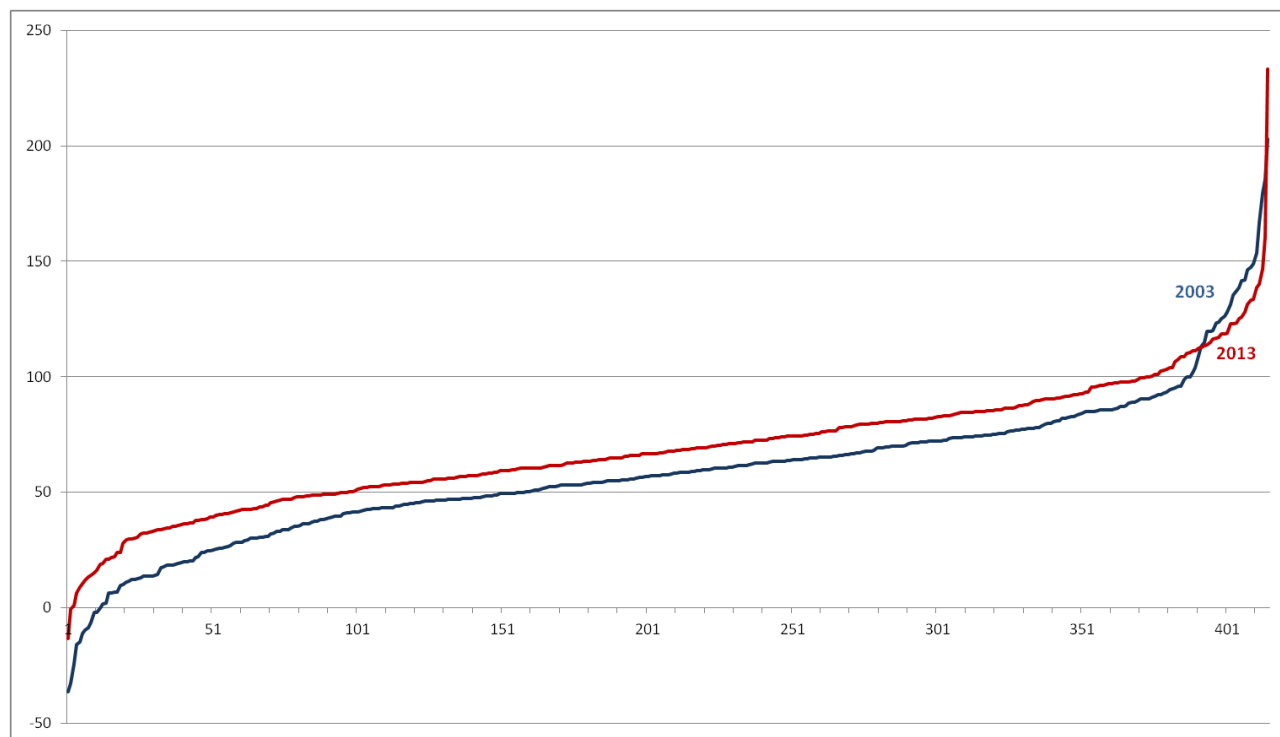
1.6 – Rentebinding på lånegjelda

Figuren over viser utviklinga for rentebinding på banklån. For 2014 utgjorde låna i oversikta her om lag 250 milliardar kroner. Det går fram at i overkant av 20 pst av lånene i første kvartal av 2014 hadde ei rentebindingsperiode på over eitt år. Det tilsvarer om lag 50 til 55 milliardar kroner. Det er verd å merke seg at derivat (rentebytteavtalar og liknande.) eller obligasjonslån ikkje er med i denne oversikta.

1.7 – Utviklinga i netto lånegjeld

Figuren viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter for alle kommunane i landet i same linje for høvesvis åra 2003 og 2013. Det har vore eit skift til høgare netto lånegjeld i perioden. Med omsyn til det skiftet er nivået på lånegjelda mellom kommunane i stor grad lik.